

ภาษีคาร์บอน : ความรับผิดชอบของธุรกิจต่อการลดภาวะโลกร้อน Carbon tax: the responsibility of business to reduce global warming

อนุธิดา ประเสริฐศักดิ์*

บทคัดย่อ

ปัญหาภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน เกิดจากอุณหภูมิของโลกที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาเกิดจากก๊าซเรือนกระจกที่มีคุณสมบัติในการรักษาอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศของโลกให้คงที่เพื่อให้สิ่งมีชีวิตในโลกดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่ในปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อประชากรมีการขยายตัวมากขึ้น ทรัพยากรก็ถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชากรบนโลก ทั้งการตัดไม้เพื่อมาสร้างที่อยู่หรือเครื่องใช้ต่างๆ รวมไปถึงน้ำมัน ก๊าซ และถ่านหิน อีกทั้งการที่ประชากรมีจำนวนมากทำให้เกิดอุตสาหกรรมผลิตอาหารและสินค้ามากมายเพื่อให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ผลกระทบของการเผาผลาญพลังงานเหล่านี้ก็คือก๊าซเรือนกระจกที่ค่อยๆ จับตัวกันบนชั้นบรรยากาศของโลก ในขณะที่ป่าไม้ก็ลดลงอย่างรวดเร็ว เมื่อก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้จับตัวหนาอยู่บนชั้นบรรยากาศ ก็ทำให้ความร้อนจากดวงอาทิตย์ที่จะต้องระบายออกไปอย่างสมดุลเป็นไปยาก โลกเราก็เลยเปรียบเหมือนเตาอบที่อุณหภูมิสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเราเรียกว่า “ภาวะโลกร้อน” ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา รวมทั้งเศรษฐกิจและสุขภาพของประชากรบนโลกด้วย จากผลกระทบที่เกิดจากปัญหาลี้ภัยสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญโดยได้คิดมาตรการป้องกัน เพื่อบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น รัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงมี

แนวโน้มที่จะนำมาตรการทางภาษีที่เรียกว่า “ภาษีคาร์บอน” มาใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของก๊าซเรือนกระจก ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มที่จะบังคับใช้มาตรการทางด้านภาษีกับประเทศคู่ค้าของตนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

ภาษีคาร์บอน เป็นภาษีสิ่งแวดล้อมที่จัดเก็บเนื่องจากคาร์บอนที่เป็นส่วนประกอบของเชื้อเพลิงซึ่งเมื่อถูกเผาไหม้จะปล่อยก๊าซออกมาในรูปแบบของคาร์บอนไดออกไซด์ ในหลายประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการนำภาษีคาร์บอนมาบังคับใช้กับธุรกิจที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เช่น สหภาพยุโรป แคนาดา รัสเซีย ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น สำหรับการจัดเก็บภาษีคาร์บอนประเทศไทยยังไม่มีการนำมาใช้ เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการตรวจวัดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ในปัจจุบันรัฐบาลได้ร่างพระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็กฎหมายที่ให้โอกาสรัฐบาลมีเครื่องมือด้านการคลัง เช่น ภาษี ค่าธรรมเนียม และมาตรการต่างๆ เพื่อดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อม แนวทางในการจัดเก็บภาษีคาร์บอนที่เป็นไปได้ในประเทศไทย สามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบ คือ 1) เก็บภาษีบนฐานการใช้ไฟฟ้า

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบัญชี ธุรกิจและมัลติมีเดีย มหาวิทยาลัยคริสเตียน

2) เก็บภาษีบนฐานใช้เชื้อเพลิง 3) เก็บภาษีบนฐานปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์โดยตรงจากแหล่งผลิต แต่ไม่ว่าจะจัดเก็บด้วยรูปแบบใดก็ตามการจัดเก็บภาษีต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ การจัดเก็บภาษีคาร์บอนส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยดีขึ้นในสายตาของต่างประเทศ ไม่มีปัญหาการกีดกันทางการค้าสำหรับสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศในสหภาพ

ยุโรปและสหรัฐอเมริกา เปิดโอกาสให้มีการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากต่างประเทศเพื่อใช้ในการลงทุนธุรกิจ หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภาษีคาร์บอนเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยในการลดภาวะโลกร้อน แต่การลดภาวะโลกร้อนที่ยั่งยืนจะต้องมาจากความร่วมมือและจิตสำนึกของคนทุกคนบนโลกร่วมมือกัน

Abstract

The global warming today is caused the global temperatures to rise steadily. The main problem is the greenhouse gases, which is able to maintain a constant temperature in the Earth's atmosphere to the world. The world's population is rapidly increasing. When the population is growing, a lot of resources are used to meet the people's needs. Many trees are cut to create an appliance, including oil, gas and coal industry and many products. The effects of the energy metabolism are gradually capturing greenhouse gases on the atmosphere. The forest was cut down quickly. The heat from the sun drains off the balance as possible tills the world as a cause of the higher temperature. It called "Global Warming" effecting ecosystems. It includes the economy and the health of people around the world. There is an affect on the environmental issue to alleviate the problems that will occur in the future. Either the business sector or

the government sector tries to create the tax measures, called "Carbon tax" which is used to create incentives for reducing greenhouse gas emissions. In particular, carbon dioxide is a major component of greenhouse gases. The developed countries are more likely to enforce the tax measures with their partners, which will affect the international trade.

Environmental tax, is also known as carbon tax, is collected as a component of the fuel carbon that will be released when it is burned in the form of carbon dioxide. In many countries, especially developed countries have introduced carbon tax applies to businesses with carbon dioxide emissions, such as the European Union, Canada, Russia, Australia, Japan, USA and etc. There is no carbon tax in Thailand due to the availability of the measuring greenhouse gas emissions and carbon dioxide. The government proposes to set up the finance environmental measures,

which is a law that allows the government to finance such as taxes, fees, and measures to protect the environment. There are three approaches for carbon tax in Thailand as follows: 1) a tax on the consumption of electricity. 2) tax on the fuel. 3) a tax on the carbon emissions directly from the manufacturer. There should be the standard or non-discrimination for all involved business which affects carbon tax. The carbon tax collecting in Thailand will make a better image in the eyes of the world,

including no trade barriers for exports to countries in the European Union and the United States. It is an opportunity to obtain financial assistance from foreign countries to invest in Thailand. Moreover there is the transfer of environmentally friendly technologies. Carbon tax is one of the measures that help to reduce global warming. Anyhow the global warming still requires the sustained cooperation and awareness of the people around the world.

บทนำ

ภาวะโลกร้อนเกิดจากก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น การเผาผลาญถ่านหินและเชื้อเพลิง รวมไปถึงสารเคมีที่มีส่วนผสมของก๊าซเรือนกระจกที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้ลอยขึ้นไปรวมตัวกันอยู่บนชั้นบรรยากาศของโลก ทำให้รังสีของดวงอาทิตย์ที่ควรสะท้อนกลับออกไปในปริมาณที่เหมาะสม กลับถูกก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้กักเก็บไว้ ทำให้อุณหภูมิของโลกค่อยๆสูงขึ้น

ภาวะโลกร้อนเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศ ภัยธรรมชาติที่รุนแรง น้ำท่วม แผ่นดินไหว อากาศที่ร้อนผิดปกติ รวมไปถึงโรคระบาดชนิดใหม่ๆ หรือโรคระบาดที่เคยหายไปจากโลกนี้แล้วกลับมาระบาดใหม่ และพาหะนำโรคที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ถ้าหากมนุษย์ยังไม่หยุดหรือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทำลายชั้นบรรยากาศ ในอนาคตคาดว่าผลกระทบของภาวะโลกร้อนจะรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นเราจึงต้องหันมาใส่ใจและช่วยกันลดภาวะโลกร้อนกันอย่างจริงจัง โดยการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าและประหยัด เพราะพลังงานที่มีใช้กันอยู่ทุกวันนี้

กว่าจะมาถึงให้เราได้ใช้นั้น ต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนในการผลิตมากมาย และแต่ละขั้นตอนก็ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกขึ้นมา เพราะฉะนั้นการลดใช้พลังงานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ เช่น การปิดไฟเมื่อไม่ได้ใช้ การใช้น้ำอย่างประหยัด การใช้จักรยานแทนรถยนต์ในการเดินทางใกล้ๆ เป็นต้น การปลูกต้นไม้ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ อย่างที่เรารู้กันดีว่าในเวลากลางวัน ต้นไม้จะช่วยหายใจเอาก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไป และหายใจออกมาเป็นก๊าซออกซิเจน เปรียบเสมือนเครื่องฟอกอากาศให้กับโลกของเรา

รัฐบาลของประเทศต่างๆมีแนวโน้มที่จะนำมาตรการทางภาษีมาใช้สำหรับภาคธุรกิจที่เรียกว่า “ภาษีคาร์บอน” เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของก๊าซเรือนกระจก ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มที่จะบังคับใช้มาตรการทางด้านภาษีกับประเทศคู่ค้าของตนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการดำเนินมาตรการลดก๊าซ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๕๖

เรือนกระจกที่เข้มงวดของประเทศคู่ค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น หากประเทศไทยมีการดำเนินการจัดเก็บภาษีคาร์บอน จะทำให้มีเครื่องมือในการกระตุ้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการกีดกันทางการค้าที่ผู้ประกอบการจะต้องเผชิญในอนาคตอีกด้วย

ภาวะโลกร้อน

“ภาวะโลกร้อน (Global warming) หรือภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate change) คือการที่อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นจากผลของภาวะเรือนกระจก (Greenhouse effect) จากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมีต้นเหตุจากการที่มนุษย์ได้เพิ่มปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงต่างๆ การขนส่ง และการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม” (กรมที่ดิน, www.dol.go.th/sms/interesting.htm)

ก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gases) เป็นก๊าซที่มีคุณสมบัติในการดูดซับคลื่นรังสีความร้อนและรังสีอินฟราเรดได้ดี โดยการรักษาอุณหภูมิในบรรยากาศของโลกให้คงที่ ซึ่งหากบรรยากาศโลกไม่มีก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ จะทำให้อุณหภูมิในตอนกลางวันร้อนจัด และหนาวจัดในตอนกลางคืนเนื่องจากก๊าซเหล่านี้ดูดคลื่นรังสีความร้อนไว้ในเวลากลางวัน แล้วแผ่รังสีความร้อนออกในเวลากลางคืนทำให้อุณหภูมิในบรรยากาศโลกไม่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน แต่เมื่อ “ก๊าซเรือนกระจก” มีปริมาณมากขึ้น ก๊าซเหล่านี้จะทำให้โลกมีอุณหภูมิสูงขึ้นและสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่ง “ปรากฏการณ์เรือนกระจก” จะทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น ส่วนฤดูร้อนจะยาวนานขึ้นและอาจทำให้พื้นดิน

บางแห่งบนโลกกลายเป็นทะเลทราย ในเขตร้อนอาจจะมีพายุบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น ส่วนบริเวณขั้วโลก ความร้อนจะทำให้หิมะละลาย ปริมาณน้ำในทะเลเพิ่มขึ้นมีผลต่อการเกิดอุทกภัย เป็นต้น

ปัจจุบันปริมาณก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นมากจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการเผาไหม้เชื้อเพลิงจากถ่านหิน น้ำมันและก๊าซธรรมชาติรวมทั้งการตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การทำการเกษตรและการปศุสัตว์ปล่อยก๊าซมีเทนและไนตรัสออกไซด์ ควันทิ้งจากท่อไอเสียรถยนต์ปล่อยก๊าซโอโซน และกระบวนการแปรรูปในอุตสาหกรรม การเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้ส่งผลให้ชั้นบรรยากาศมีความสามารถในการกักเก็บรังสีความร้อนได้มากขึ้น ผลที่ตามมาคือ อุณหภูมิเฉลี่ยของชั้นบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น แต่การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกนั้น ไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นเส้นตรงกับปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งก๊าซเรือนกระจกแต่ละชนิดยังมีศักยภาพในการทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก (Global warming potential : GWP) ที่แตกต่างกันไป

ผลกระทบจากภาวะโลกร้อน

ในรอบหลายปีที่ผ่านมา เราจะเห็นได้ว่าโลกประสบกับภัยพิบัติจากธรรมชาติที่รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว คลื่นยักษ์สึนามิ พายุถล่ม น้ำท่วม และไฟป่า ภัยพิบัติเหล่านี้เกิดจากภาวะเรือนกระจกซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน ซึ่งต้นเหตุของปัญหาก็คือมนุษย์นั่นเอง ซึ่งในอนาคตหากเรายังไม่มีการช่วยลดภาวะโลกร้อน มีการคาดการณ์ว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก

ความเปลี่ยนแปลงในช่วงศตวรรษที่ 21	ตัวอย่างผลกระทบ
อากาศร้อนเพิ่มมากขึ้น กระแสคลื่นความร้อนรุนแรงขึ้น	- ปัญหาสุขภาพที่รุนแรงขึ้น - สัตว์ป่าเกิดความเครียดจากอากาศร้อน - พืชผลเสียหาย
เกิดเหตุการณ์รุนแรงทางด้านภูมิอากาศมากขึ้น	- น้ำท่วม ดินถล่ม - เกิดการกัดเซาะหน้าดิน - พืชผลเสียหาย
พายุเขตร้อนทวีความรุนแรงขึ้น	- เพิ่มความเสี่ยงต่อคุณภาพชีวิต - เกิดโรคระบาด - พืชผลเสียหาย
ภัยแล้งและน้ำท่วมรุนแรงขึ้น	- ผลผลิตทางการเกษตรลดลง - สักยภาพในการผลิตไฟฟ้าและพลังงานลดลง
ภูมิอากาศในฤดูมรสุมหน้าร้อนเขตร้อนชื้นแปรปรวนมากขึ้น	- เกิดอุทกภัยและภัยแล้งรุนแรงขึ้นในเขตร้อนชื้นและเขตอบอุ่น

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551

จากตารางสามารถจัดผลกระทบเป็น 3 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

ผลกระทบด้านนิเวศวิทยา ระบบนิเวศมีการเปลี่ยนแปลงจากภาวะโลกร้อนเป็นอย่างมาก แถบขั้วโลกได้รับผลกระทบทำให้แผ่นน้ำแข็งขั้วโลกเหนือและขั้วโลกใต้ละลายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศกรีนแลนด์ แผ่นน้ำแข็งละลายอย่างรวดเร็วมาก เร็วกว่าเมื่อ 20 ปีก่อนถึง 3 เท่า จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้สภาพอากาศทั่วโลกแปรปรวน ระดับน้ำในมหาสมุทรทั่วโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น และไหลลงสู่ทั่วโลกทำให้เกิดน้ำท่วม และส่งผลต่อสัตว์น้ำทะเลเนื่องมาจากอุณหภูมิของน้ำเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ เกิดน้ำท่วม ภัยแล้ง แผ่นดินไหว ในหลายประเทศ ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตบนโลก

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่ลดลงจากภาวะโลกร้อน ทำให้ทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ลignite ป่าไม้ พืชผลทางการเกษตร ที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือส่งออกไปยังต่างประเทศลดลง หรือแม้แต่กระทั่งธุรกิจท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบ หากระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปเห็นได้จากการที่ปะการังถูกทำลายจากอุณหภูมิของน้ำที่สูงขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาดำน้ำชมปะการังลดลง หรือจากเหตุการณ์สึนามิ แผ่นดินไหว น้ำท่วมในประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทวีปเอเชีย ยุโรป หรืออเมริกาที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนเดือดร้อนขาดแคลนสินค้า บ้านเรือนเสียหาย อุตสาหกรรมไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้

ผลกระทบด้านสุขภาพ ภาวะโลกร้อนก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการฟักตัวของเชื้อโรค

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๕๖

และศัตรูพืช ซึ่งอาจปนเปื้อนอยู่ในอาหารของมนุษย์ เป็นพาหะนำโรคมานุษย์ ทำให้เกิดโรคติดต่อหรืออาหารเป็นพิษ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกทำให้ฤดูกาลเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดโรคระบาดชนิดใหม่ๆ หรือโรคระบาดที่เคยหายไปจากโลกนี้แล้วก็กลับมาระบาดใหม่ รวมทั้งพาหะนำโรคที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากผลกระทบที่เกิดจากปัญหาล้างแฉะล้นที่มนุษย์ได้ก่อให้เกิดขึ้นมานั้น ประเทศต่างๆ ในโลกต่างให้ความสำคัญ และเกิดการตื่นตัวคิดมาตรการป้องกันเพื่อบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการออกกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งแบบส่งเสริมรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมและแบบบังคับใช้กฎหมายรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) การใช้กฎหมายส่งเสริม เช่น ในเรื่องของ การใช้พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ก็อาจมีกฎหมายส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ส่งเสริมการปลูกป่าสงวน นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์หรือบังคับใช้สินค้าติดฉลาก สีเขียว (Eco-label) ที่มีรายการบ่งบอกการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากกระบวนการผลิต (Carbon label) หรือทุกขั้นตอนตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงการกำจัดซาก (Carbon Footprint) เป็นต้น

2) การใช้กฎหมายบังคับ เช่น การกำหนด ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Cap of GHG emission) การซื้อขายแลกเปลี่ยนสิทธิในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Tradable GHG permit หรือ Cap-and-trade หรือ Emission trading scheme) และการจัดเก็บภาษีคาร์บอน (Carbon tax) เป็นต้น

ความรับผิดชอบของธุรกิจต่อการลดภาวะโลกร้อน

ภาวะโลกร้อนเกิดจากการปล่อยก๊าซพิษต่างๆ ทั้งจากภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมมีการปล่อยก๊าซที่ก่อให้เกิดมลพิษเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

หากองค์กรประกอบธุรกิจโดยหวังผลกำไรเพียงอย่างเดียว ขาดจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม องค์กรจะไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น องค์กรธุรกิจจึงต้องหันมาใส่ใจและช่วยลดภาวะโลกร้อนอย่างจริงจัง เช่น

- 1) การนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการผลิต เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ เป็นต้น
- 2) ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่าย ลดการใช้พลาสติก
- 3) จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยออกจากโรงงาน
- 4) จัดทำกิจกรรม โครงการช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม
- 5) สร้างแบรนด์องค์กรที่เน้นการดูแลและใส่ใจโลก ไม่ใช่แค่การสร้างภาพลักษณ์ภายนอก แต่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมจากภายในองค์กร

6) ปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรในองค์กรใส่ใจสิ่งแวดล้อม และรณรงค์ให้ประหยัดการใช้พลังงาน

จากมาตรการข้างต้นเป็นมาตรการแบบสมัครใจ ซึ่งองค์กรธุรกิจจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ แต่ในปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วมีการใช้ “มาตรการทางภาษีหรือภาษีคาร์บอน (Carbon tax)” ซึ่งเป็นมาตรการบังคับในการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ส่งผลต่อภาวะโลกร้อน และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง ในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการใช้มาตรการทางภาษีหรือภาษีคาร์บอนมาเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าโดยเก็บภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าที่ผลิตในประเทศที่กำลังพัฒนาที่ไม่มีมาตรการทางสิ่งแวดล้อมในการลดก๊าซเรือนกระจก องค์กรธุรกิจจึงจำเป็นต้องศึกษาผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตรการทางภาษีดังกล่าว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันทางการค้า

ภาษีคาร์บอน

ภาษีคาร์บอน เป็นภาษีสิ่งแวดล้อมที่จัดเก็บจากปริมาณคาร์บอนที่เป็นส่วนประกอบหลักของเชื้อเพลิงที่ปล่อยออกสู่บรรยากาศ อะตอมของคาร์บอนจะประกอบอยู่ในเชื้อเพลิงฟอสซิล (ถ่านหิน ปิโตรเลียม และก๊าซธรรมชาติ) และเมื่อถูกเผาไหม้จะปล่อยออกมาในรูปแบบของคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ต่างกับพลังงานในรูปแบบอื่นเช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ และ พลังงานนิวเคลียร์ ที่ไม่ได้เปลี่ยนไฮโดรคาร์บอนมาเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ (<http://th.wikipedia.org/wiki/ภาษีคาร์บอน>) ดังนั้นพลังงานที่ไม่ได้เปลี่ยนไฮโดรคาร์บอนมาเป็นคาร์บอนไดออกไซด์จึงไม่มีการจัดเก็บภาษีคาร์บอน

ภาษีคาร์บอน ยังรวมถึงภาษีที่จัดเก็บจากฐานการใช้พลังงาน(Energy use) ไม่ว่าพลังงานนั้นจะใช้เชื้อเพลิงหรือปัจจัยการผลิตใดก็ตาม และในบางกรณีก็มีการจัดเก็บภาษีพลังงานพื้นฐานของประเภทเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบในการผลิตพลังงาน เช่น ภาษีพลังงานไฟฟ้าที่มีจากถ่านหิน และภาษีพลังงานไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

ภาษีคาร์บอนกับการลดภาวะโลกร้อน

ภาษีคาร์บอน (Carbon tax) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจหันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อมและลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการผลิตในอุตสาหกรรม การใช้พลังงานต่างๆ ทำให้เกิดมลพิษส่งผลต่อภาวะโลกร้อน ดังนั้นนอกจากมาตรการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยสมัครใจแล้ว จำเป็นต้องมีมาตรการบังคับด้านภาษีกับธุรกิจที่ก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ในปัจจุบันจึงได้มีการบังคับใช้ภาษีคาร์บอนสำหรับธุรกิจที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจก

แนวคิดการเก็บภาษีคาร์บอนได้รับการเสนอครั้งแรกโดยนายฌาคส์ ซีรีค อดีตประธานาธิบดีฝรั่งเศส และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และแคนาดา โดยแนวคิดดังกล่าวระบุให้มีการ

เก็บภาษีคาร์บอนกับประเทศที่ไม่พยายามลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ในการจัดเก็บภาษีคาร์บอนเริ่มใช้จริงจากการเก็บภาษีคาร์บอนจากสายการบินที่บินผ่านหรือจอดพักเครื่องบินในประเทศแถบยุโรปที่มีมาตรการจัดเก็บภาษีคาร์บอน เพราะถือว่าสายการบินมีการปล่อยคาร์บอนเมื่อบินเข้าสู่่านฟ้าของประเทศ ซึ่งมาตรการแบบบังคับนี้ ได้บังคับใช้ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหภาพยุโรป แคนาดา รัสเซีย ญี่ปุ่น เป็นต้น โดยล่าสุดประเทศที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ในลำดับต้นๆ อย่างประเทศออสเตรเลียก็ได้ออกกฎหมายภาษีมลพิษ และมีผลบังคับใช้วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2555 โดยกำหนดให้บริษัทผู้ก่อมลพิษรายใหญ่ประมาณ 500 แห่งในออสเตรเลีย เสียภาษีในอัตราคงที่เริ่มต้นที่ 23 ดอลลาร์ออสเตรเลียต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 1 ตัน ในช่วง 3 ปีแรก หลังจากนั้นจะเริ่มใช้แผนการค้าสิทธิการปล่อยมลพิษด้วยอัตราภาษีลอยตัวตามตลาด สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงเป็นอันดับสองของโลก ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการลดปริมาณการแพร่กระจายของก๊าซเรือนกระจก ซึ่งรวมถึงการเก็บภาษีคาร์บอน ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาสามารถเก็บภาษีนำเข้าสินค้าที่ทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนจำนวนมากในสินค้าประเภทเหล็ก ซีเมนต์ แก้ว และกระดาษจากประเทศที่ไม่พยายามลดการปล่อยก๊าซได้ตั้งแต่ พ.ศ.2563 เป็นต้นไป แต่สำหรับประเทศจีนที่เป็นประเทศที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดในโลก ไม่เห็นด้วยกับการเก็บภาษีคาร์บอน โดยนายเหยาเจี้ยน โฆษกกระทรวงพาณิชย์กล่าวว่า รายละเอียดของมาตรการนี้ไม่เป็นธรรมต่อประเทศกำลังพัฒนา เพราะไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างประเทศกำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งแต่ละประเทศไม่ควรแบกรับภาระความรับผิดชอบเท่ากัน

มุมมองของนักวิชาการ ศาสตราจารย์ วิลเลียม นอร์ตเฮาส์ นักเศรษฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับภาวะโลกร้อนจากมหาวิทยาลัยเยล ผู้คิดค้นแบบจำลองผลกระทบจากโลกร้อนที่ใช้

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๕๖

อ้างอิงอย่างแพร่หลาย ได้กล่าวถึงอันตรายของการใช้ตลาดคาร์บอนเป็นกลไกหลักในการแก้ปัญหา และเหตุผลที่ควรใช้ภาษีคาร์บอน ในการบรรยายเรื่อง “ประเด็นเศรษฐศาสตร์ในการออกแบบข้อตกลงโลกเรื่องภาวะโลกร้อน” ที่เมืองโคเปนเฮเกน เดนมาร์ก เดือนมีนาคม พ.ศ.2552 ว่าโมเดลของพิธีสารเกียวโต ไม่สามารถช่วยให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายการลดคาร์บอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เขาเสนอว่าภาษีคาร์บอนที่จัดเก็บเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกน่าจะเป็นกลไกที่ดีกว่า

การเพิ่มราคาตลาดของคาร์บอนจะสร้างแรงจูงใจอย่างมหาศาลให้ทุกฝ่ายลดการปล่อยคาร์บอนดังนี้

- 1) ราคาคาร์บอนส่งสัญญาณให้ผู้บริโภค รับรู้ว่าสินค้าและบริการใดปล่อยคาร์บอนสูง และเมื่อของเหล่านั้นมีราคาแพงขึ้น ผู้บริโภคก็จะใช้มันน้อยลง
- 2) ราคาคาร์บอนส่งสัญญาณให้ผู้ผลิตรู้ว่า ปัจจัยการผลิตชนิดใดบ้างใช้คาร์บอนมากกว่า (เช่น การผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน) และปัจจัยชนิดใดใช้น้อยกว่าหรือไม่ใช้เลย (เช่น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลม) ผู้ผลิตจะมีแรงจูงใจที่จะย้ายไปใช้เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำเพราะมันถูกกว่า
- 3) ราคาคาร์บอนที่ค่อนข้างสูงจะส่งสัญญาณตลาดและสร้างแรงจูงใจทางการเงินให้นักประดิษฐ์และนักนวัตกรรมพัฒนาและวางตลาดสินค้าและกระบวนการผลิตซึ่งก่อให้เกิดคาร์บอนต่ำ ซึ่งในที่สุดจะสามารถทดแทนเทคโนโลยีที่ใช้คาร์บอนสูงในปัจจุบันได้
- 4) การตั้งราคาคาร์บอนจะช่วยประหยัดข้อมูล ที่ผู้เล่นในตลาดจำเป็นต้องใช้ในการทำสามข้อที่กล่าวไปข้างต้น การตั้งราคานี้ไม่ใช่แค่การพดนิกที่จะแก้ปัญหาได้ทั้งหมด ผลกระทบภายนอก (Externalities) และความบกพร่องของตลาด (Imperfections) ในตลาดพลังงานและตลาดอื่นๆ จะยังคงมีอยู่ แต่ถ้าเราไม่มีสัญญาณจากราคาที่ชัดเจน การตัดสินใจที่สำคัญจำนวนมากก็อาจจะเกิดขึ้นอย่างทันท่วงที

นอร์ตเฮาส์กล่าวว่า จุดอ่อนของภาษีคาร์บอนคือ มันไม่ได้นำเศรษฐกิจโลกไปสู่เป้าหมายอะไรที่ชัดเจน เช่น “ความเข้มข้นของคาร์บอนในชั้นบรรยากาศต้องไม่เกิน 350 ส่วนต่อล้านส่วนภายใน พ.ศ.2563” หรือ “อุณหภูมิเฉลี่ยต้องเพิ่มไม่เกิน 2 องศาภายใน พ.ศ. 2563” บางคนจึงมองว่าภาษีคาร์บอนจะต้องผูกเข้ากับเป้าหมายเชิงปริมาณถ้าจะให้มันได้ผล แต่นอร์ตเฮาส์เตือนว่า ตัวเลขเหล่านี้ยังมีความไม่แน่นอนสูง ปัจจุบันเรายังไม่รู้ว่าการปล่อยก๊าซระดับใดแน่ที่จะนำไปสู่จุดที่จะเกิดหายนะอย่างไม่มีวันหวนคืน ถ้าใช้ตัวเลข เราอาจจะตั้งเป้าไว้สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ทำให้ตั้งขีดจำกัดไว้เข้มงวดเกินไปหรือหละหลวมเกินไป นอกจากนี้ การตั้งเพดานบังคับก็จะยังทำให้ประเทศต่างๆ ขาดแรงจูงใจที่จะร่วมลงนามในกติกาโลก เพราะไม่อยากผูกมัดตัวเองหรือกลัวว่าเสียเปรียบประเทศอื่น และตราบใดที่ประเทศส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ไม่ว่าวิธีแก้ปัญหาจะดีเพียงใด ก็นำไปใช้จริงไม่ได้ เพราะเรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องให้ทุกประเทศจับมือกัน ดังนั้น การเก็บภาษีคาร์บอน (ที่ไม่กำหนดเพดานการปล่อยคาร์บอน) เป็นวิธีที่จะชักจูงให้ประเทศต่างๆ เข้าร่วมได้มากกว่าการเข้าร่วมสนธิสัญญาพิธีสารเกียวโต ปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของภาษีนี้คือ “ราคา” ต้องถูกกำหนดเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก ไม่มีธุรกิจหรือภาคส่วนที่ได้รับการยกเว้น และต้องกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้ที่ชัดเจน (สฤณี อาชวานันทกุล, <http://boulderchamber.mychoicemail.com/pages/0507.html>)

การจัดเก็บภาษีคาร์บอนในประเทศไทย

ปัจจุบันภาวะโลกร้อนและสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate change) เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ในการดำเนินนโยบาย ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว โดยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีในกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม

พ.ศ. 2537 และลงนามให้สัตยาบันภายใต้อธิปไตยในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งไม่มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก ตามตารางที่ 2

พ.ศ. 2537 และลงนามให้สัตยาบันภายใต้อธิปไตยในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งไม่มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก ตามตารางที่ 2

พ.ศ. 2537 และลงนามให้สัตยาบันภายใต้อธิปไตยในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งไม่มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การดำเนินการภายใต้พิธีสารเกียวโตของประเทศสมาชิกภาคี

Annex I (มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก) คือ ประเทศพัฒนาแล้ว จำนวน 40 ประเทศ	Non Annex II (ไม่มีพันธกรณีในการลดก๊าซเรือนกระจก) คือ ประเทศกำลังพัฒนา จำนวน 150 ประเทศ
- มีพันธกรณีผูกพันกับให้ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 5.2% ของ พ.ศ. 2533 (ในระหว่าง พ.ศ.2550-พ.ศ.2555) - ส่งรายงานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ	- ไม่ผูกพันกับให้ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก - มีเพียงพันธกรณีส่งรายงานแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบ - สนับสนุนการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

มาตรการทางภาษีคาร์บอนมีแนวโน้มจะเริ่มใช้จริงในอนาคตอันใกล้นี้ ส่งผลกระทบโดยตรงกับภาคเกษตรของไทยที่ส่วนใหญ่ยังทำนาแบบน้ำท่วมขังซึ่งใช้น้ำปริมาณมหาศาลและปล่อยก๊าซมีเทนสูงส่งผลต่อการส่งออกของไทย เพราะประเทศที่พัฒนาแล้วมีแนวโน้มจะบังคับใช้มาตรการทางภาษีคาร์บอนกับประเทศคู่ค้าของตนด้วยการใช้กฎหมายบังคับเอาฝ่ายเดียว (Unilateral Approach) โดยเรียกเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า (Border carbon adjustment : BCA) ของประเทศคู่ค้าที่มีมาตรการจัดการกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับต่ำกว่าประเทศที่ไม่มีมาตรการจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่จริงจัง ถึงแม้ว่าไทยจะมีการดำเนินมาตรการลดก๊าซเรือนกระจก แต่เป็นมาตรการแบบสมัครใจ ไม่อาจใช้อ้างกับประเทศคู่ค้าที่มีการเก็บภาษีคาร์บอนได้ ดังนั้นสินค้าส่งออกของไทยอาจจะประสบกับปัญหาการกีดกันทางการค้า และการจัดเก็บภาษีคาร์บอนก็ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ค่าพลังงานมีการปรับราคาเพิ่มขึ้น

ความพร้อมของประเทศไทย

การนำภาษีคาร์บอนมาใช้ในประเทศไทยจำเป็นต้องศึกษาความพร้อมของประเทศไทยว่ามีพร้อมมากน้อยแค่ไหน ภาคส่วนใดที่ควรจัดเก็บแนวทางในการจัดเก็บภาษีคาร์บอนว่าควรจัดเก็บในรูปแบบใด แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อเสียอย่างไร รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการค้าระหว่างประเทศจากการเก็บภาษีคาร์บอน

ความพร้อมด้านกฎหมาย ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในด้านกฎหมายเพื่อรองรับในการจัดเก็บข้อมูลและทำรายงานปริมาณก๊าซคาร์บอนจากแหล่งผลิตซึ่งจะเป็นฐานในการคำนวณภาษีคาร์บอน เนื่องจากกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยมลพิษมีเพียงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศ แต่ไม่ได้กำหนดมาตรฐานการปล่อยก๊าซคาร์บอน และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ในส่วนการจัดทำรายงานปริมาณการปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ก็ได้ระบุให้จัดทำรายงานปริมาณการปล่อยก๊าซ

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๕๖

คาร์บอนไดออกไซด์ เช่นกัน ดังนั้น ในปัจจุบัน แหล่งปล่อยมลพิษต่างๆ จึงไม่มีเครื่องตรวจวัดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ สำหรับการเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการจัดเก็บภาษีคาร์บอนนั้น ขณะนี้ได้มีการเสนอร่าง พระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นกฎหมายที่ให้โอกาสรัฐบาลมีเครื่องมือทางด้านการคลัง เช่น ภาษีค่าธรรมเนียม และมาตรการจูงใจต่างๆ เพื่อดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อม สำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดอัตราภาษีและค่าธรรมเนียม แยกเป็นดังนี้

- 1) ภาษีมลพิษทางน้ำ ปีละ 10,000 บาทต่อตันของปริมาณมลพิษ
- 2) ภาษีมลพิษทางอากาศ ปีละ 2,500 บาทต่อตันของปริมาณมลพิษ
- 3) ภาษีนกท่องเที่ยว ร้อยละ 15 ของราคาค่าโดยสาร หรือ 1,000 บาทต่อคน
- 4) ภาษีผลิตภัณฑ์หรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 15 ของราคาผลิตภัณฑ์หรือ 10,000 บาทต่อหน่วยผลิตภัณฑ์
- 5) ภาษีหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ ร้อยละ 15 ของราคาหรือ 10,000 ต่อหน่วยของปริมาณมลพิษ

นอกจากนี้มีการระบุอำนาจให้กรมสรรพากรเป็นหน่วยงานจัดเก็บ “ภาษีคาร์บอน” จากผู้ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม หากมีการหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษี ได้กำหนดบทลงโทษเพื่อปรับเงินเพิ่มจากผู้ประกอบการ หากประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อมจริง จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติโรงงานให้มีการจัดทำรายงานการปล่อยก๊าซคาร์บอน

ความพร้อมด้านบุคลากรเทคนิค ในการตรวจวัดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจวัด ได้แก่ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (National Metal and Materials Technology Center : MTEC) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับรอง “ฉลากร่องรอยคาร์บอน (Carbon f footprint label)”

และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (Thailand Environment Institute : TEI) ซึ่งเป็นหน่วยงานรับรอง “ฉลากเขียว” และ “ฉลากลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon reduction label)” ซึ่งหน่วยงานทั้งสองมีประสบการณ์ในการตรวจวัดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอนในระดับโรงงานและระดับห่วงโซ่ของผลิตภัณฑ์ และฉลากดังกล่าวก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักถึงความสำคัญในการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอนของผู้ประกอบการ จึงทำให้มีผู้ประกอบการจำนวนมากมาขอรับรองฉลากดังกล่าวให้กับสินค้าของตนเองเพิ่มมากขึ้น เป็นการทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานมีประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น มีศักยภาพและความพร้อมในการตรวจวัดปริมาณก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอน นอกจากนี้ นักวิชาการในสถาบันการศึกษา ก็ได้มีการพัฒนาทักษะในการประเมินการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสาขาการผลิตต่างๆ มากขึ้น

ความพร้อมด้านเงินทุนเพื่อสนับสนุนเทคโนโลยีคาร์บอนยังน้อย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพร้อมด้านเงินทุนในการสนับสนุนเทคโนโลยีคาร์บอนไม่มาก ดังนั้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ประกอบการในการลงทุนในเทคโนโลยีการผลิตที่ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน หรือใช้สนับสนุนการติดตั้งเครื่องมือในการตรวจวัดปริมาณก๊าซคาร์บอน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการที่จะได้รับผลกระทบจากการจัดเก็บภาษีคาร์บอน รัฐบาลควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการในการปรับตัวใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนลง เช่น เงินสนับสนุน หรือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น ในปัจจุบันมีแหล่งเงินทุน คือ “กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเงินหมุนเวียน เงินช่วยเหลือ หรือเงินอุดหนุนแก่ภาคเอกชนสำหรับการลงทุน และดำเนินงานในการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือโครงการทางด้านการอนุรักษ์พลังงาน การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการลดพลังงานให้กับองค์กร นอกจากนี้ยังมีกองทุนที่กำลังดูแลโดยสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม คือ “กองทุนสิ่งแวดล้อม” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย อากาศเสีย ระบบกำจัดของเสีย เพื่อควบคุมหรือขจัดมลพิษทั้งส่วนภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งภาคเอกชน

ภาคส่วนที่ควรจัดเก็บภาษีคาร์บอน

การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคการเกษตรจะต้องเกิดจากการพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การเกษตรคาร์บอนต่ำ ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการวิจัยและพัฒนาอีกมาก การใช้มาตรการภาษีคาร์บอนกับภาคเกษตรจึงมีแนวโน้มจะทำให้ราคาผลผลิตสินค้าทางการเกษตรสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้บริโภคเนื่องจากสินค้าทางการเกษตรเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ดังนั้นการจัดเก็บภาษีคาร์บอนในภาคการเกษตรจึงยังไม่เหมาะสมในขณะนี้ แต่ควรจัดเก็บในภาคพลังงานเท่านั้น เนื่องจากมีความเหมาะสมหลายประการ ดังนี้ (อนันต์, 2554)

1) เชื้อเพลิงฟอสซิลมีคาร์บอนเป็นองค์ประกอบหลัก การเก็บภาษีคาร์บอนจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจึงเป็นการเก็บภาษีคาร์บอนที่ต้นตอของปัญหาโดยตรง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาษีคาร์บอนที่ใช้ในปัจจุบันในต่างประเทศจึงเก็บจากเชื้อเพลิงฟอสซิลแทบทั้งสิ้น

2) ประเทศไทยมีระบบภาษีและกองทุนน้ำมันทำให้ประเทศไทยมีความพร้อมในด้านบุคลากรและหน่วยงานที่มีศักยภาพในการรองรับภาระงานด้านภาษีคาร์บอน

3) ประเทศไทยมีเทคโนโลยีเชื้อเพลิงสะอาดและคาร์บอนต่ำรองรับอยู่บ้างแล้ว ดังนั้นในระยะสั้นผู้บริโภคสามารถเปลี่ยนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลไปสู่การใช้เชื้อเพลิงคาร์บอนต่ำ ส่วนในระยะยาวจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ภาคอุตสาหกรรมปรับเปลี่ยนไปใช้

เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำที่มีอยู่ แต่ในขณะนี้ยังไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้

4) การเก็บภาษีคาร์บอนจากเชื้อเพลิงเพียงไม่กี่ชนิดโดยใช้หน่วยงานและกระบวนการที่มีอยู่สามารถควบคุมปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้มากถึงสองในสาม จึงนับได้ว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการจัดเก็บภาษีที่มีอยู่

แนวทางในการจัดเก็บภาษีคาร์บอน

แนวทางในการจัดเก็บภาษีคาร์บอนที่เป็นไปได้ในประเทศไทย สามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบดังต่อไปนี้

1) เก็บภาษีบนฐานการใช้ไฟฟ้า

เป็นการจัดเก็บภาษีคาร์บอนจากปริมาณการใช้ไฟฟ้า โดยจัดเก็บเพิ่มเติมในรูปของราคาค่าไฟฟ้าต่อหน่วยที่สูงขึ้น อัตราภาษีคาร์บอนต่อหน่วยไฟฟ้าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามส่วนผสมของเชื้อเพลิงที่นำมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าว่าเป็นเชื้อเพลิงที่มีการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนมากน้อยเพียงใด ภาษีชนิดนี้จะส่งผลให้เกิดการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากการใช้ไฟฟ้าเท่านั้น สำหรับการเก็บภาษีจากการใช้ไฟฟ้าจะครอบคลุมผู้ใช้รายย่อยในภาคครัวเรือนด้วย ภาระภาษีส่วนใหญ่จะตกกับภาคอุตสาหกรรมที่มีการใช้ไฟฟ้าค่อนข้างมาก

2) เก็บภาษีบนฐานใช้เชื้อเพลิง

เป็นการจัดเก็บภาษีคาร์บอนจากปริมาณคาร์บอนที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงประเภทต่างๆ เช่น ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดต่างๆ โดยจัดเก็บเพิ่มเติมในรูปของค่าเชื้อเพลิงต่อหน่วยที่สูงขึ้น การจัดเก็บภาษีนี้นี้ครอบคลุมผู้ใช้เชื้อเพลิงทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือนผู้ใช้รถยนต์ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการเผาไหม้เชื้อเพลิง ภาระภาษีส่วนใหญ่จะตกกับภาคอุตสาหกรรมที่มีการเผาผลาญเชื้อเพลิงค่อนข้างมาก

3) เก็บภาษีบนฐานปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์โดยตรงจากแหล่งผลิต

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน) ๒๕๕๖

เป็นการจัดเก็บภาษีตามปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากแหล่งกำเนิด ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือกระบวนการกำจัดน้ำเสีย โดยจะต้องมีระบบตรวจวัด และตรวจสอบปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากแหล่งกำเนิดต่างๆ ซึ่งในระบบนี้มีต้นทุนในการดำเนินการที่สูง การจัดเก็บภาษีแบบนี้ไม่ครอบคลุมภาคครัวเรือน แต่อย่างไรก็ตามภาคอุตสาหกรรมอาจผลักภาระภาษีไปยังผู้บริโภคโดยตั้งราคาสินค้าที่สูงขึ้น

ไม่ว่าจะจัดเก็บภาษีด้วยรูปแบบใดก็ตาม การจัดเก็บภาษีต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ รวมไปถึงการจัดเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าด้วย เพื่อให้ไม่ให้เป็นภาระแก่ประเทศเสียเปรียบในการแข่งขันทางการค้า นอกจากนี้รัฐบาลควรใช้เวลาเตรียมการและการสนับสนุนด้านการเงินในการเตรียมความพร้อมและบรรเทาผลกระทบ รายรับจากภาษีควรจะนำมากลับคืนสู่ภาคเอกชนในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ เช่น การลดภาษีเงินได้ การจัดตั้งกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีคาร์บอนต่ำ หรือใช้จ่ายในโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางสาธารณะเพื่อลดก๊าซคาร์บอนฯ มีการกำหนดนโยบายด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน เช่น นโยบายเกี่ยวกับพลังงานทางเลือก นโยบายการขายคาร์บอนเครดิต เป็นต้น

ผลกระทบจากการใช้ภาษีคาร์บอนต่อภาคธุรกิจ

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วมีการหามาตรการ

ต่างๆ ในการช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเก็บภาษีคาร์บอนเป็นมาตรการที่มีการนำมาใช้เพื่อแรงจูงใจให้ธุรกิจหันมาใส่ใจสิ่งแวดล้อม จากมาตรการดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการกีดกันสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่ไม่มีการตระหนักถึงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เช่น มาตรการเก็บภาษีคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดนของประเทศสหรัฐฯ ที่จัดเก็บจากประเทศที่ไม่มีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมเทียบเท่ากับสหรัฐฯ เป็นต้น หากประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการกำหนดให้ต้องมีการจัดเก็บภาษีคาร์บอนจากธุรกิจที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดเก็บภาษีคาร์บอนส่งผลให้ภาพพจน์ของประเทศไทยในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมดีขึ้นในสายตาของต่างประเทศ เป็นการเปิดโอกาสในการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากต่างประเทศเพื่อใช้ในการลงทุนในธุรกิจ หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปยังประเทศที่พัฒนาแล้วในทวีปยุโรปและอเมริกา ซึ่งผู้บริโภคในประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยไม่มีการกีดกันทางการค้า การส่งออกได้เปรียบกว่าประเทศที่ไม่มีมาตรการเกี่ยวกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นอกจากนี้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ จะมีการเปรียบเทียบให้เห็นข้อดีและข้อเสียของภาษีคาร์บอน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ข้อดีและข้อเสียของภาษีคาร์บอน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในเทคโนโลยีลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	1. ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่แม่นยำ
2. กระตุ้นการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง	2. อาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ เพราะจะทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น
3. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรใช้น้ำมันหรือใช้เชื้อเพลิงของผู้ที่ต้องจ่ายภาษี	3. อาจจะทำให้เกิดความสูญเปล่าของทรัพยากร ถ้าอัตราภาษีสูงเกินไป
4. รายได้จากภาษีคาร์บอนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศและช่วยแบ่งเบาภาระให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษและเพื่อผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการบริโภคในสังคม	4. เป็นภาระแก่ผู้บริโภคและมีลักษณะที่เป็นภาษีอัตราถดถอย (Regressive tax) โดยมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อยในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีรายได้สูง
5. อัตราค่าธรรมเนียมมีความยืดหยุ่นมากกว่าเมื่อเทียบกับการกำหนดมาตรฐานการปล่อยมลพิษ เพราะสามารถประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี ตามข้อมูลใหม่ทางวิทยาศาสตร์	5. อาจกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรงจากฝ่ายธุรกิจและผู้บริโภคเนื่องจากต้องมีการปรับอัตราหลายครั้งเพื่อให้เข้าสู่เป้าหมายการลดก๊าซที่ ต้องการ และภาคเอกชนอาจจะสนับสนุนมาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบสมัครใจมากกว่าการจัดเก็บภาษีคาร์บอน

ถึงแม้ ภาษีคาร์บอนจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ ทำให้ได้เปรียบด้านการค้า แต่มีต้นทุนในการจัดทำระบบการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูง ซึ่งธุรกิจขนาดเล็กหรือประเทศที่กำลังพัฒนาอาจไม่มีเงินทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีได้ ดังนั้น ธุรกิจหากมีความตั้งใจจริงในการช่วยลดภาวะโลกร้อน อาจจะไม่จำเป็นต้อง

ต้องใช้มาตรการทางภาษีเพียงอย่างเดียว แต่หันมาใส่ใจในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมในทุกๆเรื่อง ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับผู้บริหาร โดยไม่ได้คำนึงแต่ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ให้คำนึงประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย. (2555). สภาวะโลกร้อน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2555, จาก <http://dol.go.th/sms/interesting.htm>.
- คลังปัญญาไทย. (2555). ภาวะโลกร้อน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>.
- ทศพร พงษ์กลาง. (2554). คาร์บอนเครดิต. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ยุวดี คาดการณ์ไกล. (2553). ชุดความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม : Q&A ภาษีสิ่งแวดล้อม : แนวคิด หลักการ และกฎหมาย. เชียงใหม่. โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- วิกิพีเดีย. (2555). ภาษีคาร์บอน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/ภาษีคาร์บอน>.
- ศราวุธ ไผ่บ้ง. (2555). เครื่องมือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม “ภาษีคาร์บอน”. สำนักจัดการคุณภาพน้ำ กรมควบคุมมลพิษ.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2555). เศรษฐศาสตร์ของภาวะโลกร้อน และภาษีคาร์บอน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 จาก <http://boulderchamber.mychoicemail.com/pages/0507/advocacy.html>.
- อนันต์ วัฒนกุลจรัส และกฤติยาพร วงษา. (2554). การใช้ภาษีคาร์บอนในการควบคุมการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย. เชียงใหม่. สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก(องค์การมหาชน). (2555). ก๊าซเรือนกระจก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2555 จาก http://www.tgo.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=46:what-is-ghg&catid=35:greenhouse-effect&Itemid=55.

